

בס"ד

מדינת ישראל
משרד החינוך
בגרות לבתי ספר על יסודיים

אביב תשפ"א, 2021

מספר שאלון 056283

בחינה מסכמת בתקשורת בחמ"ד

משך הבחינה: שתיים ורבע (135 דקות), בנוסף 30 דק' קריאת אנסיף/קטע לא מוכר.

תוספת זמן: 40 דקות

מבנה הבחינה ומפתח הערכה

בשאלון זה ארבעה פרקים:

פרק ראשון: אנסיף - קטע לא מוכר "תקשורת ודמוקרטיה". ענה על שתיים (2) מתוך שלוש (3) השאלות (1-3). 20 נקודות לשאלה, סה"כ 40 נקודות לפרק.

פרק שני: ניו מדיה - ענה על שאלה אחת (1) מתוך שתיים (2) מהשאלות (4-5). סה"כ 20 נקודות לפרק.

פרק שלישי: שאלות עמ"ר - ענה על שאלה אחת (1) מתוך שתיים מהשאלות (6-7). סה"כ 20 נקודות לפרק.

פרק רביעי: שאלות ידע קצרות. ענה על ארבע (4) שאלות מתוך השאלות (8-15). 5 נקודות לשאלה, סה"כ 20 נקודות לפרק.

הוראות מיוחדות: אין

המבחן כתוב בלשון זכר אך הוא מיועד לבנות ולבנים כאחד!

פרק ראשון: אנסין

"אחרי פייסבוק, גם טוויטר נגד טראמפ: השעתה חשבונות מזויפים של תומכיו". כאן חדשות, 14 באוקטובר 2020

האנסין לצפייה

שאלה 1

"בקמפיין טראמפ מנסים להעביר את התומכים מהרשתות החברתיות ליישומים של קמפיין טראמפ שבהם הוא יכול לשתף "חדשות אמת". היישום הבלעדי של טראמפ 2020! זה לא עוד יישום רגיל. זה המקור שלכם לחדשות אמת ולא חדשות כזב!"

א. הסבר את המושג עיתונות מקוונת/דיגיטלית. ציין מאפיין אחד (1) של עיתונות מסוג זה.

האם היישומון החדש של טראמפ עונה להגדרה זו? נמק.

ב. ציין והסבר שניים (2) מהקריטריונים לערכיות חדשותית (על פי גלטונג ורוגה).

הדגם כיצד אחד (1) מהקריטריונים לערכיות חדשותית שצינת יכול להסביר את פרסום הכתבה שלפניך.

שאלה 2

"בבחירות 2020 פייסבוק מבינה שאם היא תאפשר תיאוריות קונספירציה, יחד איתן יגיעו תיאוריות קונספירציה לגבי הבחירות והדבר הזה בעצם יוצר מהומה בסדר גודל שפשוט מאיים על הדמוקרטיה. פייסבוק השיקה בימים האחרונים שינוי מדיניות. היא לא תאפשר הכחשת שואה וגם תאסור פרסומות המתנגדות לחיסונים"

א. הסבר מהי תיאוריית "קביעת סדר היום". בתשובתך הסבר אחד מסדרי היום הקיימים, הבאים לידי ביטוי בפתיח שלפניך.

ב. הגדר מהי צנזורה עצמית/פרטית והסבר שתיים (2) מהסיבות האפשריות של צנזורה מסוג זה.

כיצד אחת הסיבות שצינת באה לידי ביטוי על פי הכתבה שלפניך? נמק תשובתך.

שאלה 3

"אתה לא צופה פה בעיה, שאין פה שום אימות של מידע במודעות פוליטיות? אז אתה לא מוכן להסיר פרסומים שקריים או כן? זו שאלה פשוטה של כן או לא" (חברת הקונגרס את מארק צוקרברג, מייסד ומנכ"ל פייסבוק).

א. הסבר מהו עניין ציבורי ומהו עניין לציבור. האם בפתיח שלפניך קיים עניין ציבורי או עניין לציבור? נמק תשובתך.

ב. ציין והסבר שניים (2) מהדימויים/מטאפורות המתארים את חשיבותה וכוחה של התקשורת במדינה דמוקרטית. הסבר כיצד אתך הדימויים/מטאפורות שצינת בא לידי ביטוי על פי הכתבה שלפניך.

פרק שני: יחידת בחירה ניו מדיה

שאלה 4 – מה חדש במדיה החדשים?

ב"ציוץ" של דורון צברי מה-4.10.2020 נכתבו הדברים הבאים. עפ"י הטענות שלו:

א. הסבר מהן הסיבות לירידת מעמד של **שומרי הסף**. הדגם כיצד הדברים עולים מהציוץ של צברי.

ב. בעידן הניו מדיה אנו רואים כי **למדיה החדשים (אינטרנט)** יש מספר תכונות ייחודיות. ציין והסבר שתי תכונות של המדיה החדשים. הדגם שתי תכונות העולות מ"ציוץ" זה.

שאלה 5 - אלימות בתקשורת

"יש הרגשה שבעונה הזאת של "הישרדות" בודקים את הגבולות. היא החלה עם משימה אלימה במיוחד שבה השורדים הפכו לחיות טרף שקפצו אחד על השני, ונמשכת עם דירוג חברתי קבוע - בעוד שבישראל 2020 נלחמים בחרמות על ילדים בבתי הספר. תוסיפו לזה את העובדה שכמעט בכל פרק משודרות קללות שמטושטשות בתרגום ומלוות בבייף ותקבלו תוכנית שלא מתאימה בשום צורה שהיא לצפייה משפחתית בערוץ גדול בשעות הערב". מאת רן בוקר פורסם: ynet, 27.05.20

- א. הסבר שתיים (2) מהתיאוריות המתארות את הקשר בין צפייה בתקשורת אלימה להתנהגות אלימה בחברה. הדגם את אחת התיאוריות על פי הפתיח של השאלה.
- ב. הסבר מהי "תיאוריית/גישת התירבות" (השערת העולם המפחיד והאכזר) על פי החוקרים גרבנר וגרוס. הדגם כיצד תיאוריה זו באה לידי ביטוי בפתיח השאלה.

פרק שני: יחידת בחירה תקשורת ותרבות

שאלה 4

"היהודים באים" היא סדרה סאטירית (סגנון אמנותי שמשמש להעברת ביקורת), על תולדות עם ישראל מימי התנ"ך דרך עיניים עכשוויות. הסדרה נוהגת לצטט מטקסטים בתרבות כמו שעשועונים, שירים, קליפים וסרטים. באחד הפרקים מתחלף בית דוד המלך בדמותו של "הדוד" כמחווה לקומדיית הפשע "ביג לבובסקי", רק ש"הדוד" אמריקאי בחלוק מרושל, חובב באולינג, היפי, מובטל ומוזנח. הצגת דמויות תנכיות באור סאטירי, כמו זו, עוררה דיון ציבורי סוער. מצד אחד נשמעו קולות הטוענים שהתכנית "מבזה את קודשי ישראל" ויש להורידה מהמסך, ומנגד, כאלה היוצאים נגד ההשתקה וקוראים לחופש ביטוי: "גיבורי המקרא הם חלק בסיסי בזהות שלנו... הם לא פרות קדושות של מישהו אחר". מעובד מ "הארץ" 23.8.2020 אבי דבוש, אייס אילן שניג, 27.7.2020

א. ציינו שלוש (3) רמות של סוגי פענוח טקסט. בחרו שניים (2) מסוגי הפענוח והסבירו באמצעותן את הוויכוח סביב הסדרה "היהודים באים" בפתח.

ב. התכנית "היהודים באים" עושה שימוש באינטרטקסטואליות כדי להעביר את מסריה. הסבר מהי אינטרטקסטואליות והדגם מפתח השאלה כיצד היא משרתת את אופייה הסאטירי של התכנית.

שאלה 5

ב 2020 וירוס אחד קטן הצליח לשתק מדינות שלמות שסגרו את גבולותיהן. בתגובה למשבר החלו להתפתח ברחבי העולם תופעות מדיה דומות שקיבלו תפוצה ושוכפלו על ידי תרבויות מקומיות. לדוגמה סרטונים העוסקים בבידוד, דימויים חזותיים בממים כמו נייר הטואלט החיוני לסגר, סלפי עם מסכות. גם העבודה והלימודים מרחוק קבלו אופי דומה כמו השימוש ב-ZOOM. צורות התבטאות כמו הופעות, שירה ומחיאות כפים במרפסות שהחלו באיטליה, הגיעו גם לחגיגות העצמאות במרפסות בישראל.

א. הסבר את הרעיון המרכזי של תיאוריית השימושים והסיפוקים. הסבר שני צרכים והדגם באמצעותם את תופעות התרבות המתוארות בפתח.

ב. יש הרואים בתופעות המדיה המוצגות בפתח טיפוח של תודעה מזוייפת. הסבירו טענה זו באמצעות אסכולת פרנקפורט.

שאלה 6

אחד האתגרים במאבק במגפת קורונה הוא לזהות כמה שיותר מוקדם נדבקים פוטנציאליים. איתור החולים נעשה גם בשימוש באמצעים טכנולוגיים. השיטה היעילה ביותר היא איכון סלולארי: דרכה ניתן להעריך איפה נמצא טלפון מסוים באמצעות ניתוח האותות שהוא משדר אל אנטנת הסלולר. כדי לאתר מגעים אפשריים עם חולים צריך לתעד את היסטוריית המיקומים של כל הטלפונים ולהצליב במחשב את המקומות שבהם היו נשאים של הנגיף עם אלה של אנשים שהיו בקרבתם. כשהמחשב מאתר חפיפה, הוא שולח מסרון לנדבק הפוטנציאלי ומזהיר אותו שעליו להיכנס לבידוד. עם זאת, מדובר במעקב אחרי מקום הימצאם של כל האנשים בלי לקבל את הסכמתם.

יש הטוענים כי שיטת האיכון הסלולארי חיונית ויש לה יתרונות רבים. מצד שני, יש הטוענים כי שיטה זו על אף יעילותה מסוכנת ואף פוגענית. **הבע את עמדתך בעניין זה.** הצג שני נימוקים התומכים בעמדתך ומתבססים על שני מושגים/נושאים מחומר הלימוד.

בכתיבתך הקפד על הרכיבים האלה:

א. טענה - הצגת עמדתך בעניין בבירור

ב. הנמקה - הצגת שני נימוקים, הכוללים מושגים וידע שנלמדו בשיעורים שבעזרתם תבסס את טענתך.

שאלה 7

מחאה ברשת נגד החלטת השופט: גולשים פרסמו את שם החשוד בניסיון רצח אשתו.

בית המשפט אסר לפרסם את שם הגבר החשוד בתקיפת אשתו, ובעקבות זאת מחאה רחבה התעוררה ברחבי הרשת. במהלך הדיון פנה השופט לחשוד, וביקש לשמוע את עמדתו. לאחר שהחשוד אמר לשופט שהוא "רוצה צ'אנס", וכן למנוע מהוריו מפח נפש, ענה השופט: "תודה רבה לך, אמרת דברים חשובים". כאמור, הוא קיבל את בקשת החשוד ושמו נאסר לפרסום. גולשים בפייסבוק, טוויטר ומקומות נוספים ברשת החלו לפרסם את שם החשוד על דעת עצמם, תוך שרבים מהם מתחו ביקורת על החלטת השופט. בקשות להתרת פרסום שמו של החשוד התקבלו מטעם המשטרה, כלי תקשורת והאישה עצמה, שהסכימה לחשוף את שמה "כדי שכל המדינה תדע מה הוא עשה".

יש הטוענים כי המחאה ציבורית ברשת בשל מאפייניה, עשויה לקדם את השיח החברתי בנושא אלימות נגד נשים. מנגד יש הטוענים כי מחאה ברשת, במקרה זה, עשויה לפגוע בערכי הדמוקרטיה ובהחלטת בית המשפט. **הבע את עמדתך בעניין זה.** הצג שני נימוקים התומכים בעמדתך ומתבססים על שני מושגים/נושאים מחומר הלימוד.

בכתיבתך הקפד על הרכיבים האלה:

א. טענה - הצגת עמדתך בעניין בבירור

ב. הנמקה - הצגת שני נימוקים, הכוללים מושגים וידע שנלמדו בשיעורים שבעזרתם תבסס את טענתך.

פרק רביעי:

ענה על ארבע (4) שאלות מתוך השאלות (19-8). 5 נקודות לשאלה, סה"כ 20 נקודות לפרק.

ניו מדיה

8. מהי "חוכמת ההמונים". הסבר והדגם.
9. מהי "נטיקה". הסבר והדגם.
10. מהי "התלכדות מדיה". הסבר והדגם.
11. הסבר את הגישה ה"אוטופית" והגישה ה"דיסטופית". תן דוגמא לכל אחת מהגישות.

תקשורת ודמוקרטיה

12. ציין והסבר שניים מסוגי "קהלי תקשורת" הקיימים. תן דוגמא לכל סוג קהל.
13. הסבר מהו "תקנון האתיקה של העיתונות" ואת אחד (1) מסעיפיו.
14. מהו "ברווז עיתונאי". הסבר והדגם.
15. מהו "ספין תקשורתי". הסבר והדגם.

תקשורת כתרבות

16. הסבר והדגם אחד מהמושגים: **תרבות עממית, גבוהה ופופולרית**
17. הסבר שני מאפיינים של **פוסטמודרניזם** והדגם אחד מהם
18. מהי **סוגה (ז'אנר)**. הסבר והדגם
19. הסבר מהי הביקורת על רעיון ה"חלום אמריקאי"